

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНИХ РІЗНИЦЬ

Н.М. Клим

НЛТУ України, вул. Ген. Чупринки, 103, м. Львів, 79057,
e-mail: oblikiyadut@mail.ru,

С.Л. Шульц

ДУ"ІРД імені М.І. Долишнього НАН України", вул. Козельницька, 4,
м. Львів, 79026, e-mail:swetshul@i.ua,

Дотримання методики відображення результатів інвентаризацій, зокрема нестач, лишків або пересортиць дозволяє забезпечити достовірність даних бухгалтерського обліку та звітності а також ефективність контролю за збереженням власності..

Регулювання інвентаризаційних різниць залежить від характеру і причин виявлення лишків, нестач, втрат та фактів псування майна. Виявлені лишки основних засобів та нематеріальних активів оприбутковують із одночасним збільшенням доходів майбутніх періодів (доходів спеціального фонду бюджетних установ). Лишки цінних паперів, готівки зараховують на баланс із одночасним збільшенням доходів звітного періоду (доходів спеціального фонду бюджетних установ) (інструкція) [1]. Нестачі можуть бути у межах норм природного убутку, тобто зменшення ваги й обсягу внаслідок впливу природних сил (усихання, випаровування, розпилювання, витікання, розлив при перекачуванні, витрачання речовин на дихання та ін.). Інвентаризаційна комісія встановлює розмір природного убутку в межах норм і виносить рішення про її списання на витрати підприємства. Нестача понад норму природного збитку відноситься на матеріально відповідальних осіб, яка має бути ними відшкодована підприємству. Негативним є те, що при визначенні інвентаризаційних різниць більшість підприємств використовують норми природного убутку, затверджені у 1987 році №88, які не відповідають сучасним умовам господарювання вітчизняних підприємств.

При встановленні недостач і втрат, які виникли внаслідок зловживань, відповідні матеріали протягом п'яти днів після встановлення недостач і втрат підлягають переданню до слідчих органів, а на суму виявлених недостач і втрат подається цивільний позов.

Кореспонденції рахунків по відображенню у бухгалтерському обліку інвентаризаційних різниць, виявлених при інвентаризації, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Відображення на бухгалтерських рахунках результатів інвентаризації [1; 2; 3, с.108-109]

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1	2	3
1. Відображення нестачі товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) в межах норм природного убутку		
1. Відображено суму нестачі ТМЦ в межах норм природного убутку у складі витрат	947	20,22,25, 26,28
2. Відображення нестачі ТМЦ понад норми природного убутку		
1. Відображено суму нестачі ТМЦ понад норми природного убутку у складі витрат	947	20,22,25, 26,28

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
2. Відображено суму нестачі ТМЦ понад норми природного убутку в позабалансовому обліку (з урахуванням ПДВ)	072	-
2.1. Якщо винну особу встановлено:		
4. Відображено заборгованість винної особи щодо відшкодування нестачі, не перекритої надлишками	375	716
5. Після встановлення винної особи суму нестачі списано з позабалансового обліку (з урахуванням ПДВ)	-	072
6. Відображено суму, що підлягає перерахуванню до бюджету (різниця між сумою нестачі, що відшкодовується матеріально-відповідальною особою, та фактичними втратами підприємства) – якщо збиток розраховується згідно з Порядком №116	716	642
2.2. Якщо винну особу не встановлено		
4. Після закінчення строку позовної давності суму нестачі списують з позабалансового обліку (з урахуванням ПДВ)	-	072
3. Нестачі ТМЦ, прийнятих на зберігання		
1. Списано суму нестачі ТМЦ, прийнятих на відповідальне зберігання	-	023
2. Відображено нарахування компенсації вартості ТМЦ, яких не вистачає, прийнятих на відповідальне зберігання (розмір визначається згідно з умовами договору)	979	685
3. Перераховано з рахунка в банку суму компенсації власнику ТМЦ	685	311
4. Нестача основних засобів (інших необоротних матеріальних активів)		
1. Списано суму нарахованої амортизації щодо об'єкта, виявленого як нестача	13	10 (11)
2. Списано залишкову вартість об'єкта	976	10 (11)
3. Відображено суму нестачі в позабалансовому обліку (з урахуванням ПДВ)	072	-
5. Відображено заборгованість винної особи	375	746
6. Відображено суму відшкодування, що підлягає перерахуванню до бюджету (якщо збиток розраховується згідно з Порядком №116)	746	642
7. Після встановлення винної особи суми нестачі списана з позабалансового обліку (з урахуванням ПДВ)	-	072
5. Відшкодування суми шкоди від винної особи:		
- отримано до каси підприємства	301	375
- утримано із зарплати працівника (з урахуванням установленого ст.128 КЗпП обмеження на утримання із зарплати)	661	375
9. Перераховано заборгованість до бюджету	642	311

При інвентаризації може виникнути пересортиця, при якій по одному виду цінностей виявлений надлишок, а по іншому (того ж найменування) - нестача. Комісія приймає рішення про залік пересортиці за умови, якщо вона відбулася по тому самому найменуванню цінностей в однаковій кількості й в одній матеріально відповідальній особі за період, який перевіряється.

Аналіз діючої нормативної бази щодо використання первинних облікових документів під час проведення інвентаризації свідчить про відсутність чіткої уніфікації форм, тому підприємства вимушені використовувати самостійно розроблені бланки, але із урахуванням обов'язкових реквізитів та вимог, передбачених Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. Бюджетні установи використовують форми, затверджені Інструкцією №90, хоч після введення Положення №879 вона втратила чинність. Матеріали інвентаризації можуть бути заповнені як рукописним способом, так і за допомогою електронних засобів обробки інформації у відповідних документах (інвентаризаційних описах, актах інвентаризації, звіряльних відомостях). Результати інвентаризації оформляються у Відомості результатів інвентаризації, у якій об'єкти згруповані у групи: 1) основні засоби та інші необоротні матеріальні активи; 2) нематеріальні активи; 3) виробничі запаси; 4) Тварини на вирощуванні і відгодівлі; 5) малоцінні та швидкозношувані предмети; 6) незавершене виробництво, напівфабрикати власного виробництва; 7) Готова продукція, товари; 8) Каса, інші кошти; 9) розрахунковий, валютний та інші рахунки в банках; 10) фінансові інвестиції; 11) інші. Не менш важливими об'єктами обліку і контролю є позабалансові активи, які інвентаризують у порядку і строки, передбачені для власних цінностей зберігача [4]. Протокол засідання інвентаризаційної комісії затверджується керівником установи протягом 5 робочих днів після закінчення інвентаризації. Результати інвентаризації відображаються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності того звітного періоду, у якому закінчена інвентаризація. Після цього дані про нестачі і втрати наводяться у ф.№5 «Примітках до річної фінансової звітності» у сумі: - виявлених (списаних) за рік нестач і втрат; - визнаної заборгованості винних осіб у звітному році та нестач і втрат, остаточне рішення щодо винуватців за якими на кінець року не прийнято [5].

Відсутність єдиних методологічних основ щодо регулювання інвентаризаційних різниць і оформлення результатів інвентаризації за об'єктами обліку і контролю на вітчизняних підприємствах, свідчить про необхідність використати зарубіжний досвід розробки та використання відповідного стандарту. Комп'ютеризація проведення інвентаризаційних процедур зменшить ймовірність помилок при визначенні і відображенні результатів інвентаризації.

Список використаних джерел

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України №879 від 02.09.2014 р. [Електронний ресурс] //Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>

2. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. №291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99/print1327246549106958>

3. Клим Н.М. Бухгалтерський облік: Навч. посібник/Н.М.Клим. – Львів: Ліга-Прес, 2014. – 480 с.

4. Інструкція з інвентаризації матеріальних цінностей. Розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ: Наказ Головного управління Держказначейства від 30.10.98 р №90[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0728-98>

5 Про примітки до річної фінансової звітності: наказ Міністерства України від 29.11.2000 р. №302. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0904-00>

6. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: Постанова КМУ від 22.01.96 р.№116 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/116-96n>

УДК 657.01

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЗВІТНОСТІ НА ОСНОВІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ІНЖИНІРИНГУ

М. В. Корягін

Львівська комерційна академія, вул. Туган-Барановського, 10, м. Львів, Україна, 79005, e-mail: maxuza@rambler.ru

Кінець ХХ-го століття вважається переломним етапом в розвитку систем управління підприємствами. Передусім, це пов'язано зі зміною економічних умов їх функціонування, що характеризуються насиченням конкурентного середовища, швидкими змінами виробничих, інформаційних та комунікаційних технологій, високими темпами інноваційних процесів, що вимагає від менеджменту більшої гнучкості до мінливих умов та наявності стратегічного мислення, що проявляється в здатності прогнозувати результати діяльності підприємства і наслідки власних дій в довгостроковій перспективі. Для забезпечення реалізації такої функції на підприємстві впроваджується система стратегічного менеджменту, яка є управлінською системою, орієнтованою на забезпечення виживання підприємства в довгостроковій перспективі шляхом встановлення динамічної рівноваги із його зовнішнім середовищем. До складу її визначальних характеристик слід віднести: орієнтація на зовнішнє середовище; пошук нових можливостей в конкурентній боротьбі; орієнтація на довгострокову перспективу; розгляд працівників підприємства як носіїв людського капіталу, а не джерела витрат.

В якості методологічного інструментарію стратегічного менеджменту зазвичай використовується система стратегічного обліку. З приводу цього поняття в Україні на сьогодні склалась досить неоднозначна ситуація. Якщо одні дослідники відкрито пропагують необхідність виділення стратегічного обліку (Р.Ф. Бруханський, С.Ф. Голов, М.С. Пушкар, А.В. Шайкан) як окремого виду або підсистеми бухгалтерського обліку, то інші вчені, що є прихильниками “радянської” концепції єдиного і неподільного бухгалтерського обліку (Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валувєв, З.В. Гуцайлюк), зазначають про відсутність потреби для трансформації існуючих в теорії бухгалтерського обліку підходів. Хоча питання ролі і місця стратегічного обліку в вітчизняній обліковій системі підприємства досі залишається відкритим, однак ніхто з вчених, що займають протилежні позиції в даній дискусії, не заперечує необхідність формування облікової інформації, яка б використовувалась менеджментом